

amiért Borisz és a többi bolsevik harcolt, bekövetkezett: „a szocializmus nap-sugaras birodalma” valósággá lett.

Nemcsak izgalmas a regény, nem száraz csataleírásokkal teli tűzdelt: a harcokban a forradalom hős katonáinak izzó gyűlöletét a „fehérékkel” szemben és a „boldog élet” önfeláldozó szeretetét meseri en érezteti az író. Minden forradalmár tudja, miért harcol, minden szereplő szavából kitűnik az öntudat, ami segíti őket harcaikban. Nem bábok, nem az író önkényes „szülőttei”, hús-vér emberek, akik győzelemre vitték a forradalmat. Borisz alakját pompás realizmussal rajzolja meg Gajdar. A regénynek egyik legnagyobb értéke, hogy egy ember történetéből a történelem legnagyobb proletárforradalmának részleteit tárja elénk. Egyszerűen, igazi művészettel, ha szükséges izgalmasan, de sosem hatásadá-szó eszközökkel, egészséges humorral megírt regény a szovjet irodalom egyik kitűnő alkotása. A fordítás néhány apró hibától eltekintve élvezhető.

HIVES LASZLÓ

JORGE AMADO: ARANY GYÜ. MÖLCSÖK FÖLDJE. (Szikra)

Amado kommunista író, ez könyvének első soraiból kiderül. Uj, számunkra ismeretlen tájra, Brazíliába, a kakaó-földek vidékére visz el bennünket. A könyv a század elején játszódik le. Egyéni életéken keresztül mutatja be azt a kíméletlen harcot, amelyet a kakaóexportőrök, a kapitalizmus képviselői vívtak a feudális nagyurak, az ezredesek, a „föld urai” ellen. Amado helyesen ábrázolja azt a harcot, amely szükségszerűen a kapitalisták győzelmével végződik. De nem áll meg féltúton. Joaquim, az öntudatos kommunista munkás hangja már a jövőbe mutat.

„— A föld a hódítóké volt. Most gazdát cserélt, az exportőröké lett, de egy napon Sergio, a földnek nem lesznek urai.

Hangja a város fényei felett a csillagok felé szállt:

— sem rabszolgái —.

A könyv cselekményekben gazdag, jól megformált írás. Alakjai hús-vér emberek, a kiélesedett osztályharc jól kiválasztott típusai. Egyedül a polgári szimpatizáns Julietta, a leggazdagabb Tude exportlőr feleségének alakja ellen volna kifogásunk. A könyvön végig húzódo erőltetése korántsem rontja le a regény értékét.

A könyv megjelenését örömmel üdvözljük, hiszen erősít minket is harcainkban az a tudat, hogy szerte a világon emberek és embertömegek vannak, akik harcolnak a szocializmusért.

B. Z.

NAGY LAJOS: KÉPTELEN TERMESZETRAJZ. (Révai)

Ez a könyv 1919—1942 között frott és különböző lapokban megjelent karcolatok gyűjteménye. Az egyes írásokban több-kevesebb humor csillan fel. De feladatunk nem az, hogy Nagy Lajos humorérzékén elmélkedjünk, hanem, hogy valójában mennyit tárt fel a Horthy-fasizmus három évtizedének borzalmából. Hiszen egyedül ez ténnyé jogosultja a karcolatok egybegyűjtését. Nagy Lajos már az előszavában kiemeli azokat a mondatokat, amelyek konkrétan feltárják a reakciós társadalom visszataszóságait. Mi is találtunk jónéhányat, hogy csak a Fasiszta Kiskaté a nem-fasiszták számára, a Nyul vagy a Pony alig burkolt célzásait említsük.

„Közlekedésünk legfőbb hibája — mondhatni: a többi mind ebből ered — hogy az ellenforradalmi gyilkosok mind szabadon közlekedhetnek. Szerintem sem vonaton, sem villamoson, sem gyalog nem volna szabad közlekedniök, legföljebb a villamos alatt” — írja 1926-ban.

A kötetből jól kitűnik Nagy Lajos mély együttérzése a munkásosztály iránt, amit ír, — ha formai szempontból kifogást emelhetünk is ellene — helyes — de mennyi mindenről nem beszél! A reakciós elnyomás sötét éveiből csak nagyon keveset tudunk meg. Kétség kívül a cikkek megjelenése a múltban becsületes és bátor kiállást jelentett, mostani kötetbegyűjtését csak ez teszi jogosulttá.

BOZÓ LASZLÓ

BALAZS BÉLA: EMBEREK A HATÁRON. (Szikra.)

1941 áprilisában, a szövetséges szerződések megszegése sorában is jellemzően gonosz tevékenység előestéjén a magyar-jugoszláv határon mifelől nap alatt lejátszódó regény alkalmas arra, hogy a karrierista, a közösségi szempontokat semmibevevő magyar földbirtokosnak, a hitlerista hordák erőszakosságai előtt meghűnyáskodó értelmiségünknek és a fajimádó, eszközeikben nem válogató fasiszta pribékeknek aljasságait emlékeztetünkbe idézze. Mindez erős pozi-

tív oldala ennek a kis riportregénynek s ehhez szorosan csatlakozik az az ersően aláhúzott vonal, amely azt vetíti elénk igen világos színekkel, hogy a sok század óta együtt élő magyar és szerb nép békében, munkában és megértésben megfér egymás mellett s lázítóik a történelem ítélőszéke előtt felelnek, ha egymás ellen uszítják őket.

A kis könyv bizonyára ezért látott nyomdafestéket. Máskülönbén gyors pergesű, világos, élvezetes stílusú, könnyű és szórakoztató olvasmány. Sajnálatos, hogy mind az író, mind a lektorok figyelmét elkerülték azok a földrajzi elírások, amik a szegedvidéki ember szemében méltán tűnnek föl és gátolják a mű zavartalan élvezését. A címlap nem sikerült.

SOMFAI LASZLÓ

MENSIKOV: AZ EMBER KERESI A BOLDOGSÁGOT. (Franklin)

Mensikov könyve elbeszéléseket tartalmaz, de ezek az elbeszélések mégis regénnyé szövődnek össze, mert hiszen a nagy orosz birodalom egy részének, a tundrák vidékének, a tundrák primitív népének harcát mutatja meg a szabadságért, az emberi jogokért, a boldogságért. Az első elbeszélés, „Pirerkő nemzetségéből való Tauli legendája”, kisregény. Kulcs ez az egész könyvhöz. A cári elnyomás ellen fölkelő szamojédok harcát írja meg. Egy ember, Tauli indul el, hogy megkeresse a boldogságot, de nem a maga, hanem egész népe számára. Előbb más, boldogabb vidék után kutat, de rájön, hogy a boldogságot saját hazájában kell keresnie. Megérti, hogy a boldogtalanságot, a szenvedést a cár elnyomó katonái s az embertelenül sarcoló adószedők hozták. Ezek ellen kell tehát harcolni. Fölláztatja népét saját hercegeik és az elnyomók ellen. Leveszik a lázadást. Taulint, a vezért élve eltemetik, de társai kimennek. Szétszéledt serege után húzódik ő is vissza az erdőbe, várva az új lehetőségeket.

A kis regényt követő rövid elbeszélések már a megváltozott világot mutatják be. Oroszországban már szovjet uralom van s onnan az eddigi cári elnyomás helyett a nép tanítói, a szocializmus formálói jönnek a tundrákra. A nyenyecék hazájába is eljut a forradalmi hulláma. A szovjet hatalom felszabadítja őket, hercegeik, sámánjaik uralma alól. A Tauli-féle hősöknek itt már más szerep jut. Pirerkő pl., aki

egyébként több novellának a hőse, béres volt azelőtt, most kitüntetett kolhoz munkás, majd képviselő lesz. De hőse a tundrákon folyó osztályharcnak Tonja is, a Moszkvából küldött tanító, aki valóban ezer veszéllyel küzdve, boldog öntudattal harcol a mérhetetlen sötétség, a babona ellen. Kulákok és sámánok vannak még felül sokfelé, s ezeket csakis az ilyen hősök képesek legyőzni. — Gyakran legenda-szerűek ezek az elbeszélések, formájuk, hangjuk is az, de éppen ez a primitív környezethez simuló hang és forma emeli remekművé. Nincsenek benne szónoklatok, vagy elmélkedések; a tundrák élete van benne színes sokrétűséggel. — Benne van azonban még valami: annak megmulatása, hogy a termelőeszközök fejlettsége, a technika primitív viszonyok közé is elviheti közvetlen a forradalmat a szocializmusért. Ki ne érezné ezt ebben a könyvben? Nehéz feladat mindezt művészileg megformálni, de Mensikov megoldotta ezt a feladatot s úgy érezzük, hogy kitűnően oldotta meg.

S. J.

MÓRIC ZSIGMOND: URI MURI. (Athenaeum)

Móricz Zsigmond realista művészetének egyik legremekőbb műve az „Uri muri.” Egy kisvárosi csendes kávéházban kezdődik a regény, ahol Borbír, az egyik földesúr ráér elbámulni azon, hogyan mászkálnak a legyek a falon. Igazi áporodott kisvárosi sükettség ez, míg egyszerre megjelenik Szakhamary Zoltán s megindítja a cslekménysorozatot. Egymás után jönnek a regény többi alakjai Csörghető Csuli, a régi módi, „igazi” „mókány földesúr, majd Lekenczey, a könyvvigéc, akit jó tréfa kedvéért grófnak neveznek maguk közt. — De, mindjárt az elején hiteles képet kapunk az alföldi júniusi világról is, mert megjelennek a parasztok. Az események drámai gyorsasággal követik egymást. Csakhamar tetőtől talpig benne vagyunk a duhajos úrivilág bárbar mulatásaiban s érezzük, hogy sodródunk egy menthetetlenül öngyilkos vég felé.

Bőven kellene elemeznünk a társadalmi hátteret, amely igazolhatná Móricz realizmát, de vele kapcsolatban erre itt nincs is szükség. Egy-két kérdést azonban föl kell vetnünk ezzel kapcsolatban: Móricz regényének szereplőire bátran mondhatjuk, hogy ti, pusok. Szakhamary Zoltán a haladó, gazdasági újítást megkísérlő földesúr,